

Školská reforma: A čo ďalej?

Jozef Sipko, Filozofická fakulta PU, sipkojoz@unipo.sk

Pod týmto názvom sa uskutočnil celoslovenský seminár rusistov v aule PF KU v Ružomberku, ktorý zorganizovala Asociácia rusistov Slovenska (ARS), Metodicko-pedagogické centrum v Bratislave (MPC), Ústav rusko-slovenských kultúrnych štúdií (ÚRSKŠ), PF KU v Ružomberku a Ruské centrum Paneurópskej VŠ v Bratislave.

Dušou a hlavným iniciátorom uvedeného podujatia, ako to už dlhé roky býva na podobných rusistických stretnutiach, bola prezidentka ARS a riaditeľka ÚRSKŠ prof. E. Kollárová. Hneď v úvode asi 80 rusistom zo ZŠ, SŠ a VŠ oznámila **založenie novej katedry ruského jazyka** práve na usporiadateľskej PF KU v Ružomberku a predstavila jej vedúceho katedry doc. PhDr. F. Haizera, CSc. a jeho zástupkyňu doc. V. Liašukovú, CSc.

Za Veľvyslanectvo RF na Slovensku vystúpil jeho radca Askol'dov, ktorý poďakoval účastníkom seminára za doterajšiu činnosť a prisľúbil za ruskú stranu podporu rusistickému hnutiu na Slovensku. Za domáce akademické pracovisko zúčastnených rusistov pozdravil prodekan PF KU prof. Akimjak.

V úvodnom referáte prof. Kollárová hovorila o súčasnom stave rusistiky na Slovensku a ilustrovala to názornými štatistickými údajmi, ktoré mnoho napovedajú o súčasných tendenciách vo vyučovaní a postavení ruštiny u nás:

<i>Počet žiakov a študentov:</i>	60 680
<i>Na ZŠ:</i>	31 700
<i>Na SŠ</i>	28 360
<i>Na VŠ:</i>	nad 500
<i>Počet učiteľov r. j.</i>	
<i>Na ZŠ:</i>	1338
<i>Na SŠ:</i>	1500
<i>Na VŠ:</i>	nad 100.

Uvedené štatistické údaje hovoria v prvom rade o tom, že záujem o ruský jazyk na Slovensku v posledných rokoch **vzrastá**. Veľkú **zásluhu** majú na tom v prvom rade **učitelia**, ktorí dokázali v posledných desaťročiach prekonať mnohé ťažkosti vo svojej ruštinárskej práci. Napokon títo učitelia rôzne aj umelé prekážky prekonávajú stále. Napríklad mnohí účastníci spomínaného seminára prišli na celoslovenské stretnutie na vlastné náklady alebo si vypísali dovolenku. To sa deje už celé roky! Toto konštatovanie v kontexte oficiálnych rečí o potrebe zvyšovania úrovne súčasnej školy vyznieva veľmi bizare. **Ved' základom kvalitnej školy bol, je a bude UČITEĽ a PRESTÍŽ učiteľského povolania!** Najväčšie osobnosti v dejinách vystupovali v trojjedinej pozícii – *UČITEĽ* – *LIEČITEĽ* – *KAZATEĽ*. Niet dôležitejšieho povolania ako je to naše, lebo škola „vyrába“ človeka a akú pozornosť venuje spoločnosť škole a učiteľovi, takí sú jej absolventi a napokon aj všetci príslušníci tej istej spoločnosti.

Gen. riaditeľ MPC v Bratislave PhDr. I. Pavlov hovoril o aktuálnych otázkach profesijného rozvoja učiteľov. Zdôraznil vyššie spomenutú myšlienku o tom, že *kvalita učiteľa pre úroveň školy je rozhodujúca*. Analyzoval viaceré súčasné problémové pedagogické javy na Slovensku a ponúkal niektoré riešenia. Učiteľov evidentne najviac zaujali informácie o **kreditovom systéme** v rámci vzdelávania učiteľov a z toho vyplývajúce ich možné platové postupy.

Doc. D. Vaščenko z Ruského centra vedy a kultúry (RCVK) v Bratislave sa sústredil na kulturologickú zložku vo vyučovaní cudzích jazykov v duchu onoho známeho kréda Pasova: *Jazyk cez kultúru a kultúru cez jazyk*. Prezentoval viaceré najnovšie učebnice ruštiny

(Solovjov, Akišina, Kulibina), súčasne však pripomenul, že obsah učebnice zákonite nestíha za vývojom rečovej podoby jazyka. A práve tu nastupuje priestor pre tvorivé učiteľky a učiteľov.

Jednou z nich je PhDr. O. Králiková, z Hotelovej akadémie v Čadci, ktorá prezentovala **vlastnú učebnicu ruštiny** *Russkij – Ekzamen – Turizm*. Originalita uvedenej učebnice spočíva v tom, že obsahuje mnoho textového materiálu o Slovenku po rusky. Autorka pochopila a názorne ukázala jednu z prirodzených zásad cudzojazyčného vzdelávania: *Najlepšie postupy a metódy sú tie, ktoré najviac vyhovujú učiteľovi*. A jedna z prvých komunikačných potrieb každého človeka spočíva v snahe **hovorit' o sebe, o svojej krajine**. Treba dúfať, že sa nájdu prostriedky na vydanie tejto s **veľkým entuziazmom** napísanej učebnice a že bude v zodpovedajúcom náklade vydaná.

Doc. PhDr. Žeňuch, DrSc., riaditeľ Slavistického ústavu J. Stanislava SAV v Bratislave svoj referát venoval *Slovenskej slavistike medzi Východom a Západom*. Vďaka jeho vystúpeniu účastníci seminára mali možnosť získať viac poznatkov o vývoji slovenskej slavistiky, o jej tradíciách, jednotlivých osobnostiach (Ďurišin, Horák, Doruľa) a takisto o súčasnom smerovaní vedeckej slavistiky na Slovensku. Z jeho vystúpenia bolo zrejmé, že viac aktivít v oblasti vedeckej slavistiky sa očakáva aj od slovenských rusistov, keďže práve **rusistika** je vo svetovej slavistike jej **základom**.

Prof. L.A. Sugaj, DrSc. z FHV UMB v Banskej Bystrici poukázala na možnosti istej hierarchizácie tém vo vyučovaní ruštiny ako cudzieho jazyka. Analyzovala zvláštnosti **ruského oslovenia** a pripomenula, že Rusi na rozdiel od iných národov bežne používajú cudzojazyčné formy pri kontakte s cudzincami. S Američanmi a Angličanmi používajú anglicizmus *mister*, pri kontakte s Poliakmi a s nami oslovenie *pán*, Nemcov oslovia ich známym výrazom *Herr* a pod. Okrem iného sa v týchto exotických formách oslovenia prezentuje otvorenosť ruskej mentality vo vzťahu k cudzincom.

PhDr. Ľ. Hajduk, PhD., riaditeľ Ruského centra Fondu Russkij mir pri Paneurópskej VŠ v Bratislave informoval o aktivitách spomenutého centra, v rámci ktorých sa organizujú viaceré podujatia ako sú letné školy pre záujemcov ruštiny. Zároveň bola ponúknutá spolupráca ostatným rusistickým a akademickým pracoviskám na Slovensku. V tejto súvislosti sa žiada pripomenúť, že idea zakladania **Ruských centier** má vo svete značnú odozvu, v nej sa realizuje snaha Ruska podporovať rozvoj ruského jazyka a kultúry Ruska v zahraničí podobne, ako to robia kultúrne a vedecké inštitúcie západných krajín vo vzťahu k vyučovaniu angličtiny, nemčiny a francúzštiny v zahraničí. Treba len dúfať, že podobné centrá budú založené aj na našich **filologických fakultách, kde sa ruština vyučuje už mnohé desaťročia**.

Po uvedených referátoch nasledovala panelová diskusia pod názvom *Maturita ako zážitok*. V nej vystúpili viacerí prítomní, ktorí prezentovali svoj pohľad na maturitné skúšky z cudzích jazykov a z ruštiny zvlášť. Predstavitelia VŠ informovali o súčasnom stave rusistiky na ich pracoviskách a analyzovali úroveň prichádzajúcich absolventov SŠ. Všetci podčiarkli, že spomínaná úroveň je veľmi rozmanitá – od primeraných vedomostí, ktoré sú aprobované maturitou z ruštiny až po takmer nulovú úroveň.

Známy metodík a autor nových učebníc slovenskej literatúry PhDr. M. Lapitka sa zamýšľal nad filozofiou maturitnej skúšky a svoje dlhoročné skúsenosti aplikoval aj na ruský jazyk. Doc. PhDr. V. Biloveský, PhD., dekan FHV UMB v Banskej Bystrici analyzoval situáciu na vlastnej fakulte vo vzťahu k ruštine a angličtine. PhDr. Ľ. Guzi, PhD., vedúci Katedry rusistiky a translitológie na FF PU v Prešove hovoril o jednotlivých možnostiach pri profilácii súčasných mladých rusistov v rámci troch odborov – učiteľského, prekladateľského a kulturologického. Mgr. A. Repoň, PhD., vedúci Katedry slovanských jazykov FHV UMB v Banskej Bystrici informoval o rusistických možnostiach na vlastnom pracovisku a spomenul aj vlastnú pedagogickú cestu od ruštinára k angličtinárovi a späť k pozícii

ruštinára. PhDr. M. Matušková stredoškolská profesorka z Lučenca pomerne podrobne a presvedčivo ukázala na vlastné možnosti učiteľa pri príprave študentov na maturity a na olympiádu z ruského jazyka. S bohatými analytickými údajmi o maturitách vystúpil Mgr. D. Kazimír, PhD., stredoškolský profesor gymnázia v Lipanoch. Práve na jeho vystúpenie bolo najviac ohlasov. Jednotliví vystupujúci poukazovali na veľké rezervy v príprave písomných maturitných skúšok z cudzích jazykov a dokumentovali to na celom rade až zarážajúcich príkladov nekompetentnosti.

V záverečnom bloku seminára viedli diskusiu metodičky ruského jazyka Mgr. A. Korolová a PhDr. V. Nižníková. Sústredili sa na analýzu študijných programov pre ZŠ a SŠ a v následnej diskusii prítomní reagovali na celý rad aktuálnych otázok rusistického hnutia a celkového vývoja súčasného školstva.

Jeden zo záverov celoslovenského seminára rusistov sa ponúka pri evidovaní samotnej podstaty **jazykovej komunikácie**. V jej prirodzenej forme hľadáme **hodnoty**, ktoré sú dané, sú svojim spôsobom večné a človek aj vďaka jazyku sa má možnosť podľa nich orientovať počas svojho putovania dejinami. V ruskom jazyku trvalo pôsobia hodnoty zakotvené v **lingvokulturémach**: *Viťaz na rasputje.*, *plač Jaroslavny.*, *Kto s mečom k nam prid'ot, ot meča i pogibnet.*, *pobeda na pole Kulikovom.*, *Sergej Radonežskij – Sergijev Posad.*, *Moskva – Tretij Rim*, *čtyvjortomu ne byti.*, *Minin i Požarskij.*, *Borodino.*, *Puškin – naše vsjo.*, *Prorubiť okno v Jevropu.*, *Ja k Vam pišu.*, *Otcy i deti.*, *Prestuplenije i nakazanie.*, *Vojna i mir.*, *Vstavaj strana ogromnaja.*, *Mať-Rodina zovjot.*, a mnohé ďalšie. Je zákonite, že tieto jazykové prezentácie ruských hodnôt pravidelne stretávame v ruských textoch a v rôznych formách ruskej komunikácie. V nich dekodujeme večné ruské hľadania *šťastlivovo človeka* od predkresťanských čias do dnešných dní. Ruský jazyk je v tomto kontexte nenahraditeľný a presný sprostredkovateľ poznávania nielen *ruskych cennostej*, ale posúva nás k ľudskej univerzálnosti, k *vsečelovečnosti*. Keď nám osud dožičil viesť mladé pokolenie, máme veľké možnosti ale ja veľkú zodpovednosť za to, ako ho aj cez ruský jazyk pripravíme na hľadanie vlastných pevných mravných pozícií v živote.

„Tento článok bol vytvorený realizáciou projektu *Dovybavenie a rozšírenie lingvokulturologického a prekladateľsko-tlmočnického centra*, na základe podpory operačného programu Výskum a vývoj financovaného z Európskeho fondu regionálneho rozvoja.“